

0 3 0 3

A Magyar Hírlap hétfői melléklete
2018. március 3.
Szerkesztette: Petán Péter
Művészeti vezető: Salát Zalán Péter

A h a l l g a t á s

Dsida Jenő: Meghitt beszélgetés a verandán

*Csodálatosan békés délután.
Benne van teljes életünk.
Ülünk egymással szemben,
beszélgetünk.*

*Egyszerű és jó vagyok,
mint világ fölött lebegő
madár. Te átlátszó vagy,
tisztá, mint a levegő,*

*mint üvegkorsónk friss vize,
melyen átcsillan a nap.
Én szomjas vagyok
s te nem tagadod meg tőlem magadat.*

Ötkarika és horogkereszt

Bay Béla, aki sohasem rajongott a németekért, lebeszélte az 1936-os berlini olimpia egyes résztvevőit a bojkottról

Lélekmélység

Egy eddig ismeretlen sporttörténeti dokumentum került elő a legendás vívómester, Bay Béla hagyatékából. A berlini olimpia után, 1937. május 31-i keltezéssel Adolf Hitler, a Harmadik Birodalom kancellárja a játékokon való „résztételéért és együttműködéséért” (a hangsúly az utóbbin van) olimpiai emlékérmeket adományozott neki.

Ismeretes, hogy egyes országok bojkottálni akarták a berlini olimpiát, de a kísérlet elbukott. A hamu alatt, a játékok során azonban újra felizzott a szándék, és Bay Béla, aki tőr és párbajtőr egyéniben, illetve mindkét fegyvernem csapatküzdelseiben szerepelt a játékokon (párbajtőr egyéniben kilencedik lett), felkereste egyik-másik küldöttség vezetőit, és amellett érvelt, hogy a játékok szellemiségét, hagyományait tekintsék elsődlegesnek, tegyék félre sérelmeiket, és vegyenek részt a küzdelmekben. Így is történt. Újabb bojkott kísérlete már nem zavarta meg

a versenyeket. A Führer nyilván értesült Bay agitációs tevékenységéről, és az „együttműködés” alatt ezt kell érteni.

A kitüntetés átvételekor Bay Béla sem gondolt arra, hogy néhány évvel később zsidó sportembereknek nyújt majd menedéket, és a Magyar Vívószövetség alelnökéként mentesítő papírokkal lát el többeket.

*

Ismeretes, hogy Berlin már 1911-ben elnyerte az 1916. évi VI. olimpia rendezési jogát, de az első világháború miatt a versenyek elmaradtak. A háborúban vesztes németeket sem az 1920-as antwerpeni, sem az 1924-es párizsi olimpiára nem hívták meg. De 1927-ben a NOB megenyhült, és Berlint választotta az 1936-os olimpia színhelyéül. A döntést 1931-ben Barcelonában véglegesítették.

Amikor azonban két évvel később a náci párt vezére, Adolf Hitler lett Németország kancellárja, a nemzet törekény demokrati-

kus rendszerét rövidesen egypártrendszerű diktatúrává formálta. Üldözték többek között a zsidókat, a romákat és minden politikai ellenfelet. A náci törekvések az élet valamennyi területére kiterjedtek, így a sportra is, és az „árja” faj felsőbbrendűségét hirdették.

A német klubok 1933 áprilisában bevezettek egy rendeletet, amely szerint csak „árják” lehetnek tagjaik között. A „nem árjakat” szisztematikusan kizárták a sportlétesítményekből, az egyesületekből. A Nemzetközi Olimpiai Bizottság tagjait mélyen elgondolkottatták a Németországban történtek, de Hitler pénzadománnyal meggyőzte őket, köztük a NOB volt elnökét, az 1925-ben lemondott Pierre de Coubertint, hogy az olimpia színhelyén ne változtassanak. A döntés következtében a nyári játékok története során első alkalommal indultak mozgalmak az 1936-os berlini olimpia bojkottálására az Egyesült Államokban, Nagy-Britanniában,

Franciaországban, Svédországban, Csehszlovákiában és Hollandiában.

Angol, francia és holland kezdeményezésre, rövidesen megalakult a bojkottálásra felszólító Anti-Olympiade Comité. Az indulatokat tovább szította a Vörös Sportinternacionálé. (Utóbbi szervezet 1921-ben jött létre, és nemzetközi munkásolimpiákat kezdett szervezni. Ezek aztán alternatívái lettek az általuk „burzsujnak” nevezett olimpiai játékoknak, amelyeken az oroszok 1952-ig nem vettek részt.) A szóban forgó mozgalmak vezetői azt javasolták, hogy a sportolók ne menjenek el Németországba, hanem helyette a barcelonai Népi Olimpián, illetve Prágában a Népi Sportjátékokon vegyenek részt. Közben, 1936. július 17-én kitört a spanyol polgárháború, ezért a barcelonai esemény meghíúsult, és a prágai versenyekből sem lett semmi. (Az olimpia augusztus 1-jén kezdődött.)

A magyar résztvevők egy csoportja formaruhában a berlini olimpiára utazás előtt. Jobbról: Bogáthy-Bogen Erna, Kabos Endre, Elek Ilona és Bay Béla. A kép bal szélén Hircsák áll, a garmisch-partenkircheni téli olimpia magyar jégkorongcsapatának kapusa

Forrás: MH

A Hitler által adományozott emlékérem és annak a dokumentációja

Fotó: Hegedüs Róbert

Válogatás Jókai Mór elbeszéléseiből
„Zenóbia még egy új nemét találta fel számukra a harcnak”

Kelet királynéja

(16.)

Nap nap után múlt, anélkül, hogy Palmíra falai gyengültek volna; a nép kijárt a falakra, a rómaiakat gúnyoló fölhívásokkal bosszantani, mindenki el volt bízva.

Zenóbia legtitkosabb szobájába vonult félre Vaballathal s széttekintve, ha nem hallja-e meg szavait valaki? így szóla hozzá reszkető hangon.

– Vesztünk közelget. Ellenünk a sors. Szövetségeseink egyenkint meghódoltak Róma előtt, legbuzgóbb párthívünk Tirmusz, Egyiptommal együtt elveszett, s Sapor király, midőn éppen segítségünkre készült, meghalt, s halálával birodalma is szétomlott. Semmi reményünk a megszabadulhatáshoz. Isteneink is elhagytak, a szél nem oly dühös, a nap nem oly forró, a föld nem oly kopár, mint egyébkor. Ellenségeink kutakat ástak a puszták közelében, s minden világrészből szállítják számukra az eleséget. Az egyiptomi légiók vezére, Probus már útban van Aureliánhoz csatlakozandó; ha őt is bevárjuk, össze kell roskadnunk a támadás alatt. Még egy kétségbeesett merény van számunkra hátra. Ugyanaz, mely húsz év előtt megmenté Palmírát: a hegyek közt lakó nomád népeket fölláztatni, s egyetlen rohammal elsöpörni az ellenséget falaink alól. E végre egyikünknek a környező ellenségén keresztül ki kell jutni a városból, s a másikat védni azt azalatt, míg a segély megérkezik.

– Eredj te, anyám.

– Jó, határozunk kell gyorsan és tenni rögtön. Az éjjel rohamot kell intézni minden kapuról, s e zajban könnyű lesz kimenekülnöm. De visszatérek!

– Anyám, – szól Vaballath – vidd magaddal kisleányaidat is.

– Miért vigyem el őket innen?

– Ha vissza nem talál sz tért, ha minket meg nem szabadítasz, gondold-e, hogy Palmíra megadja magát másképp, mint romba dülve? vidd magaddal a gyermekeket.

– Te el vagy szánva.

– Mindenre. Ha meghaltak, akik a falakat védtek, haljanak meg a falak is, vesszen el Tadmor neve is, ha népe elveszett! bennünket ne lásson senki rabszolgának. A dicső Palmíra történetét ne folytassa egy nyomorult, megalázott Palmíra!

– Véreből nőttél, – szól Zenóbia, megszorítva kezét, s még az alkonyat leszálltával harcra rendezé a csapatokat, a királyné két leggyorsabb futó dromedárját hozatá elő, a puszták hajóit, mik pihenés nélkül futnak meg tíz mérföldnyi útát.

Alig csöndesült el az éj, midőn egyszerre megnyíltak Palmíra kapui mind, s a szíriai seregek kirohantak minden oldalról a várost környező római hadakra. Azok egy pillanat alatt talpon állottak, s úgy várták be a rohamot. Hozzászórtak már a keletiek harcolásmódjához, éji rohamaikhoz, támadásuk zajához, elefántjaikhoz és görög tüzeikhez; de Zenóbia még egy új nemét találta fel számukra a harcnak. Összefogatott kétszáz vad bikát a palmírai legelőről, a legszilajabbakat, minők emberarcot tűrni nem szoktak, azoknak szarvaik közé szurokba már-

tott venyigenyalábokat kötöttest, s ezeket meggyújtva, egyszerre kibocsátá valamennyit a rómaiakra.

Ezek hallák a rémséges üvöltést, láták az égő tüzeket sebes rohammal közeledni magok felé, miket a böszült állatok szilajon ráztak alá s föl kínokban, s el nem tudták képzelni, minő ellenséggel leend dolguk. Bátran megálltak előtte, s midőn a szarvaikon hordott tűznél megismerték a bikákat, már akkor késő volt a csatarendet megváltoztatniok. Szétszórt sorokban kellett volna azokat elfogadni, mert az oktan ellenség nem törődött az összetömött harcrenddel, hanem a dárdák középebe rohant s a fájdalomtól elvakulva keresztültörte az érchadsorokat, égő homlokával föltaszítva az előtte állót. A megtámadt dandár erre zavarba jött, nem csata volt az többé, hanem bösz viadal dühös vadállatok ellen, alkalmatlan fegyverekkel; a légiók szétbomolva hátráltak sáncaik mögé s onnan lődözték le nyilaikkal e böszült vadakat, mik vad bömböléssel nyargaltak alá s föl a mezőn, a földet túrva égő szarvaikkal.

E látmány alatt senki sem vevé észre, hogy két dromedár sebesen vágat el a rómaiak sáncai között.

Az utolsó római őrszem észrevette a futókat, s a könnyű lovasság egy cohorsa rögtön utánok indult, hogy őket elfogja. A királyné meghallá az üldözők robaját s pihenés nélkül vágatott a pusztán keresztül. Az egyik tevé, melyen két kis leánya ült, maga előtt hajtá. A két gyermek egymást átkarolva ült a nyeregben, Zenóbia meghagyá nekik, hogy hátra ne nézzenek.

A reggel első sugarai a puszták közepén találták a királynét. Üldözői még mindig nyomában voltak; a láthatár tulsó szélén már látszott valami hosszú ezüst vonal csillamlása, az volt az Eufrát folyam, melynek partjain már a szabad nomád népek ménesei legeltek; ha azokat elérheté, többé nem kellett futnia az ellenség elől.

A dromedárok előrenyújtott nyakkal röpielni látszottak a homokpuszta fölött, egyszerre azonban az első, melyen a két gyermek ült, megbotlott a kavicsöttegekben, még azután kétszeres erővel nyargalt egy darabig, úgy hogy társa alig bírta utólréni, akkor futása elkezdett lassudni, szügre reszketett, s egyszerre megállt, és hátramaradt. Zenóbia ijedten ragadta meg a teve kantárát, s erővel vontá azt maga után, az mindig lassabban haladt, s gátolta társának futását, végre két térdére rogyott, s onnan egész testével a földre. A másik teve lehajlott hozzá, s megfogta nyakán levő kantárát fogaival, hogy föl segítse emelkedni. Az ismét visszarogyott, lábai nem bírták többé.

– Kapaszkodjatok fel hozzám, – kiálta Zenóbia leányainak s maga mellé ültetve őket, egy ijedt pillanatot vetett közlő üldözőire, s vágatott tovább.

Az elhagyott teve fájdalmasan bögve vergődött ott a homokban, föl-főlemelt fejével az eltávozott után fordulva, mintha nem az fájna neki, hogy meghal, hanem az, hogy elhagyatik.

Az üldözők és a királyné közötti tér azonban mindinkább fogyni kezdte. A dromedár futása lassúbb kezdte lenni a hármas teher alatt, már a római lovasok nyilai füttyültek a futók körül. Nem volt menekülés többé.

– Vess el minket, anyám, – szól az egyik gyermek – s menekülj meg magad.

Zenóbia könnyezve csókolá meg a gyermeket s szorosabban ölelé magához.

Ha a dicsvágy nagyobb lett volna szívében, mint az anyai szeretet, megszabadulhatott volna.

Hogy hajtná el az anya gyermekeit, még ha koronáját mentené is meg általuk.

Még egy félórai futás s kelet királynéja a reménylett partokhoz oly közel, ellenségei kezébe jutott.

Az elfogott királyné nemsokára Aurelián előtt állott, legyőzve, megalázva.

– Miért támadtál fel Róma ellen? – kérdé a büszke győztes.

– Nem hajthatám meg fejem egy Galienus, egy Aureolus előtt, – felelt Zenóbia, még fogságában is királyné. – Téged egyedül ismerlek el legyőzőmnek.

A hírnök trombitahangja a vár falakra idézte a palmíraiakat.

– Mit kívánsz? – kérdé Vaballath a kapu tornyában állva.

– Meghódolást Rómának.

– Sokszor kérted azt, a választ sokszor elvívéd.

– Most nem kérem ingyen, hanem cserébe királynétok életéért; – ezt mondva, egy arany bilincsekkel leláncolt nőt s két gyermeket mutatott föl a hírnök.

E látvány a palmírai nép szívéből a lelket lopata ki, Vaballath halálra sápadva fordult társaihoz vissza, s csüggedten ment le a piacra.

– Minden el van veszve, még a dicső halál reménye is – szól leverten az egybegyűltekhez. – Kapunk kulcsa van az ellenség kezében, anyám élete. De ne esetek kétségbe soha. Nyissátok meg a kapukat az ellenség előtt, de zárjátok be sziveiteket. Ássátok el a kardot, de ne ássátok el a gyűlöletet. Nem utolsó napja ez még a világnak. Bocsássátok be az ellenséget, én esküszöm, hogy nem fog az megvénülni itten; legalább ha összeomlanak e falak, nem egyedül minket temetnek el.

A palmírai nép városa kulcsaival vásárolt kegyelmet királynéjának.

Aurelián megbocsátott neki.

De alig távozott el Palmíra alól, midőn a nép föllázdát az ott maradt dandárok ellen, s azokat az utolsó emberig kiirtá, és újra be lőnek zárva a kapuk, kitzúve az ormokra a harci lobogók.

A császár rögtön visszafordult, s napok múlva, akik keletre néztek, midőn alkonyodott a nap, úgy tetszett nekik, mintha egyszerre két helyen volna az esthajnal: nyugoton is vörös volt az ég, keleten is.

Folytatjuk

0 3 0 3